

XXVII Kongres Historii Wojskowości w Rio de Janeiro

Międzynarodowa Komisja Historii Wojskowości (ang. International Commission of Military History – ICMH) utworzona została w roku 1938 jako grupa robocza w ramach Międzynarodowego Komitetu Nauk Historycznych (International Committee of Historical Sciences, ICHS). Od 1972 roku Komisja ma status organizacji afiliowanej przy UNESCO. Jedną, być może najbardziej spektakularną, z form działalności Komisji jest organizacja, przy wydatnym współudziale narodowych Komisji Historii Wojskowości, dorocznych kongresów. Są to wydarzenia naukowe o randze światowej, dostarczające niezwykle interesującej możliwości wymiany myśli, opinii i poglądów. Po zakończeniu zimnej wojny spadło znaczenie kongresów jako platform nieformalnych spotkań „Wschodu” z „Zachodem”, ale dalej stanowią one neutralny grunt, gdzie – przynajmniej w teorii – naukowiec ze Zjednoczonych Emiratów Arabskich może wejść w naukową (a jak uczy doświadczenie – nie tylko) polemikę z badaczem z Izraela. Prócz tego Międzynarodowa Komisja publikuje rozmaite opracowania (są to już 33 tomy wydawnictwa zwanego Acta, z których wiele składa się z kilku woluminów), a także „Review of Military History”, którego pierwszy numer ukazał się w Paryżu w roku 1938, a obecnie do czytelników trafił numer 88. Komisja zestawia także i publikuje od 1978 r. opracowanie bibliograficzne „International Bibliography of Military History” (30 edycji) oraz biuletyn „Mars & Janus”. Przewodniczącym Międzynarodowej Komisji Historii Wojskowości jest obecnie holenderski uczoney Piet Kamphuis (na co dzień dyrektor Holenderskiego Instytutu Historii Wojskowości – Netherlands Institute of Military History).

XXXVII Kongres Międzynarodowej Komisji Historii Wojskowości odbył się w dniach 28 sierpnia – 2 września w Rio de Janeiro. Jego zagadnienie przewodnie początkowo zawierać się miał w zdaniu „Kolonizacja i dekolonizacja”, ale ostatecznie organizatorzy rozszerzyli formułę, zmieniając jej brzmienie na: „Wojny wyzwolenicze i kolonialne od XVIII wieku do chwili obecnej”. Zabieg ten był z jednej strony wymuszony presją środowisk naukowych ze Stanów Zjednoczonych i z Ameryki Południowej, dla których ich „wybijanie się na niepodległość” też było wojnami wyzwoleniczymi i antykolonialnymi, a z drugiej groźbą niebezpiecznego pokrywania się obszarów tematycznych kongresu w Rio de Janeiro i poprzedniego w Amsterdamie, który w całości poświęcony był zagadnieniom wojny partyzanckiej i przeciwpartyzanckiej. Szczegółowe problemy rozpatrywane w ramach zagadnienia przewodniego obejmowały m.in.: rozpad imperiów kolonialnych, genezę tożsamości narodowej, utrzymanie suwerenności terytorialnej i integralności przez państwa pokolonialne, spuściznę okresu kolonialnego, konflikty wewnętrzne, procesy formowania się nowych narodów i tworzenia oraz konsolidacji ich sił zbrojnych, wyzwania teoretyczne i metodologiczne związane z badaniem wojen kolonialnych i wyzwoleniczych.

Obrazy Kongresu, odbywające się w kompleksie budynków Wyższej Szkoły Dowodzenia Sztabu Generalnego (port. *Escola de Comando e Estado Maior do Exército*, ECEME), tuż u podnóża słynnej Głowy Cukru, otworzył minister obrony Federalnej Republiki Brazylii, Celso Amorim. Głos zabrali również: komendant ECEME, generał brygady Sergio Jose

Pereira, przewodniczący Brazylijskiej Komisji Historii Wojskowości, generał dywizji Aureliano de Moura Pinto oraz przewodniczący Międzynarodowej Komisji Historii Wojskowości dr Piet Kamphius. Po wystąpieniu plenarnym profesora Jeana Nicholasa Corvisera, a zatytułowanym *Antyczne korzenie współczesnej dekolonizacji* (ang. *There Ancient Orgins of Modern Decolonisations?*) rozpoczęły się obrady w trzech panelach. W ich trakcie przedstawiono około 80 referatów obejmujących bardzo szeroki zakres tematyczny, co było konsekwencją – wspomnianego wcześniej – rozszerzenia przez organizatorów formuły Kongresu.

Omówienie wszystkich zaprezentowanych artykułów wykracza znacznie poza ramy krótkiego omówienia, uwaga zwrócona zostanie więc jedynie na te, które w największym stopniu związane były z dziejami najnowszymi. Izraelski punkt widzenia na wojnę bliskowschodnią z lat 1947-1949 (zwaną w Izraelu „wojną o niepodległość”, a w związku z tym „antykolonialną”, choć jest to interpretacja nader „kreatywna”) zaprezentował Dani Asher w referacie *Inwazja armii arabskich na nowo powstałe państwo Izrael w 1948 roku: interesy i ich realizacja* (ang. *The Arab Armie Invasionof the Newly-Declared State of Izrael: Intarests and Accomplishment*). Profesor Andre Wessels z University of the Free State w południowoafrykańskim Bloemfontein zaprezentował sprawozdanie z kilkuletnich badań zatytułowane *Inny rodzaj dekolonizacji: zmagania w Afryce Południowej, 1961-1994* (ang. *A Different KInd of Decolonisation: the Struggle for South Africa, 1961-1994*). Uznany badacz wojny falklandzkiej dr Alejandro Amendolara z Argentyny skupił się zaś na omówieniu jednego z epizodów konfliktu na Południowym Atlantyku w 1982 r. (z argentyńskiego punktu widzenia tzw. wojna malwińska – hiszp. *Guerra de las Malvinas* była konfliktem antykolonialnym, a organizatorzy ów punkt widzenia zaakceptowali), a mianowicie działań jednostek szpitalnych. Uczynił to w tekście zatytułowanym *Wojownicy w bieli: jednostki szpitalne w czasie wojny falklandzkiej* (ang. *Warriors in White: the Hospital Ships in the Falkland War*). Dr hab. Krzysztof Kubiak również zaprezentował referat „z pogranicza” głównego nurtu Kongresu zatytułowane *Rafał Gan Ganowicz – polski bohater jemeńskiej partyzantki antykomunistycznej* (ang. *Rafał Gan Ganowicz the Polish Hero of Yemen Anti Communist Guerrilla*).

Gospodarze Kongresu starali się, o tyle oczywiście, o ile było to możliwe w stosunkowo krótkim i nader wypełnionym czasie, zapoznać gości z elementami brazylijskiej tradycji wojskowej i patriotycznej. Służyła temu między innymi wizyta w mieszczącej się na krańcu słynnej plaży baterii nadbrzeżnej (dwie armaty 305 mm, dwie armaty 190 mm, cztery armaty 57 mm), zwanej Fortem Copocabana, oraz w Muzeum Armii. Znaczenie szczególne miały odwiedziny w Monumencie ku czci Poległych w czasie II Wojny Światowej, upamiętniającym brazylijskich lotników i marynarzy oraz żołnierzy dywizji walczącej w końcowej fazie zmagania na froncie włoskim, a więc będących towarzyszami broni Polaków z II Korpusu.

Doroczne kongresy są przedsięwzięciami ważnymi nie tylko ze względu na swe znaczenie *stricte* naukowe. Pozwalają się one bowiem zapoznać z innym, stosowanym w pozaeuropejskich ośrodkach badawczych, podejściem warsztatowym, a także ukazują odmienne wyważenie akcentów, z którym to elementem można oczywiście podejmować polemikę merytoryczną, lecz nie sposób go ignorować. Kolejny kongres, wbrew pierwotnym zamiarom, planowany jest w Sofii. Jest to widomy wpływ polityki na badania historyczne – w obliczu nowej sytuacji w kraju Tunezyjska Komisja Historii Wojskowości uznała bowiem, że nie jest w stanie podjąć się organizacji tak złożonego przedsięwzięcia.

Krzysztof KUBIAK